

СТАНОВИЩЕ

на Общото събрание на Българската академия на науките относно

Закон за изменение и допълнение на

Закон за насърчаване на научните изследвания (ЗНИИ)

Общото събрание на БАН изказва категоричното си становище относно необходимост за осъвременяване на законодателната и нормативната база на научноизследователската дейност в България.

1. Законът за насърчаване на научните изследвания е приет през 2003 г., т.е. няколко години преди встъпването на България в Европейския съюз и принципите му не отговарят на стратегията „Европа 2020“ и концепцията „Общество изградено на знанието“, възприета от всички държави – членки на ЕС. Дори подходът за „насърчаване“, отнесен към дейност с първостепенен приоритет като науката, е достатъчно основание за законови промени и превръщането на действащия закон, по форма и съдържание, в Закон за научните изследвания.
2. В ЗНИИ е уреден статутът на единствения национален инструмент за организация и финансиране на изследователската дейност – Фонд „Научни изследвания“. Дейността на фонда през последните години показва липса на ефективност и контрол поради заложената в закона структура. Предложената административна реформа – управителен съвет, назначаван от министъра на образованието и науката и изпълнителен директор, назначаван след конкурс, ще въведе необходимия ред и ще подобри организацията на дейностите на фонда.
3. Основен проблем на изследователската дейност е липсата на дългосрочна бюджетна политика. Националната стратегия за научни изследвания, приета от Народното събрание не съдържа финансови параметри, което прави невъзможно провеждането на научна политика, особено в областта на фундаменталните изследвания. В същото време, съществува стратегически документ – „Национална програма за реформи на Република България в изпълнение на стратегията „Европа 2020“, в която е формулирана Национална цел 2 „Инвестиции в НИРД в размер на 1.5% от БВП“. Обвързването на закона с тази стратегия ще гарантира бюджетна приемственост във финансирането на научните изследвания.
4. Законът трябва да дава гаранции, че финансовото осигуряване на научните изследвания се осъществява по начин, който гарантира ефективност и прозрачност на ползването на обществените средства и при спазването на принципите на ЕС. В чл. 4. е необходимо да бъде записано позоваване на РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 651/2014 НА КОМИСИЯТА от 17 юни 2014.

Общото събрание на БАН подкрепя неотложното приемане на Закон за научните изследвания и актуализацията на подзаконовата нормативна база на изследователските дейности.

02.02.2015 г.

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

1040 - София, ул. "15 ноември" № 1, 979-5-202, факс: 981-66-29

02-00-5 / 23.02.2015

До
Г-жа Милена Дамянова
Председател на Комисия
по образование и наука
към 43-то Народното събрание на РБ

Уважаема госпожо Дамянова,

Законопроектът за изменение и допълнение на Закона за насърчаване на научните изследвания № 554-01-12, внесен от Милен Миков и група народни представители, е обсъден от Общото събрание на Българската академия на науките с участието на Ръководството на Академията. Към водената от Вас Парламентарна комисия по образование и наука вече е изпратено становище, регистрирано в НС на РБ с вх. № ПГ-505-00-2/03.02.2015 г.

Предвид насоченото към Председателя на БАН Ваше писмо, постъпило на 16.02.2015 г., може допълнително да се отбележи, че този Законопроект поставя за обсъждане и решаване полезни и рационални детайли, които биха подобрили действието на сегашния закон и на фонд „Научни изследвания“, без обаче тези мерки да са достатъчни. Извън полезрението на проектозакона остават сериозни възможности за решения, които биха имали реален ефект за „насърчаване“ на научната дейност в научните организации и университетите, като: освобождаването им от ДДС, данъчни и митнически облекчения, отмяна на ЗОП при закупуване на апаратура и консумативи с най-високо качество и др. Има забележителни примери в тази насока в държавната практика и политика в някои западноевропейски страни.

Освен това важен стимул за насърчаване на научните изследвания може да бъде държавната подкрепа (нормативна и финансова) за тези проучвания, отговарящи на националните научни приоритети и на реалните нужди на българската икономика и селско стопанство.

Председател на БАН:

/акад. Ст. Вод

Председатели
на СУБ:

Акад. Асен Хаджиолов
1944-1945

Проф. Георги Павлов
1945-1946

Акад. Михаил Димитров
1946-1962

Акад. Кирил Братанов
1962-1986

Акад. Любомир Илиев
1986-1989

Чл.-кор. Александър Янков
1989-1990

Проф. Иван Матев
1990-1998

Акад. Дамян Дамянов
1998

София, 24 февруари 2015 г.
Изх. № 20

ДО
Г-ЖА МИЛЕНА ДАМЯНОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕ
И НАУКА НА
43-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

На Ваш изх. № КН-553-09-21/10.02.2015 г.

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ДАМЯНОВА,

В Съюза на учените в България внимателно разгледахме и обсъдихме законопроекта за изменение и допълнение на Закона за насърчаване на научните изследвания (ЗНИИ), внесен от г-н М. Михов и група народни представители. За съжаление стигнахме до извода, че предложеният законопроект не решава нито един от наболелите въпроси в сферата на научните изследвания. Необходим е подробен анализ на приложението на ЗНИИ и на тази база да се предложат необходимите изменения и допълнения.

През 2010 г. в ЗНИИ бяха внесени съществени изменения и допълнения, като по-важните не бяха изпълнени, особено в частта по формирането на националната научна политика. Няма ежегодни доклади в НС за състоянието и развитието на научните изследвания в научните организации и висшите училища; няма годишна програма, включваща целите, мерките, финансовите инструменти и средствата за осъществяване на научните изследвания; няма Правилник за наблюдение и оценка на научно-изследователската дейност,

осъществявана от висшите училища и научните организации, както и дейността на фонд „Научни изследвания“; няма дейност от Националния съвет за наука и иновации; няма определени условия и ред за подпомагане и стимулиране внедряването на научни продукти и тяхното разпространение във всички области и т.н.

Наред с това има поредица от други проблеми, които чакат своето решение. Научните изследвания и реализацията на научните продукти са надведомствен въпрос и обхващат всички сфери и дейности. ЗНИИ има претенции да очертава държавната политика и следователно е недопустимо в неговото ползрение да не влизат задължения и отговорности на отделните министерства, които от една страна, разполагат със самостоятелни средства за наука и изследвания, а от друга – ръководят оперативни програми, които трябва да бъдат главно средство за трансфер на нови технологии.

Вече няколко години Световната банка, а и някои други международни институции, настояват за сливане на фонд „Научни изследвания“ и Националния иновационен фонд. И ако сливането едва ли е целесъобразно, то поставянето им под общо ръководство е напълно приемливо. Защото не са два последователно свързани етапа на създаването и реализирането на нови технологии, материали и продукти, т.е. на иновации. Научният и технологическият трансфер, които в предложението за изменение на ЗНИИ се определят като трето важно направление, трябва да бъдат в основата на финансирането от Националния иновационен фонд.

Напълно открити и нерешени са въпросите за публично-частното партньорство при научните изследвания и за политиката на държавата за насърчаване в сферата на бизнеса. Без значително изменение в тази насока на сегашната нормативна база няма да можем да достигнем висока конкурентоспособност на нашата икономика.

Предлаганият законопроект внася няколко поправки в ЗНИИ с цел добавяне потребността от съобразяване с Националната програма за реформи. ЗНИИ е документ с много по-висок ранг и дълготрайност отколкото програмата за реформи. Освен това има още много документи, които са свързани с научните изследвания и трябва да се имат предвид при осъществяване на държавната политика: управленската програма на правителството; стратегията за развитието на висшето образование; оперативните програми „Наука и образование“ и «Иновации и конкурентоспособност»; цяла поредица от национални стратегии (иновативна, енергийна ефективност, национална сигурност, околна среда и др.); препоръки на ЕС и др. Съвършено неправилно е законопроектът и самият ЗНИИ да бъдат ориентирани само към висшите учебни заведения и научни организации и министерството на образованието и науката.

Твърде широка, разкъсана и то с общи постановки е нормативната база, свързана с науката и научните изследвания. Необходима е кодификация, координация, наблюдение и контрол на национално равнище. Предлага се изменение на ал. 1 на чл. 2, която по друг начин ранжира основните

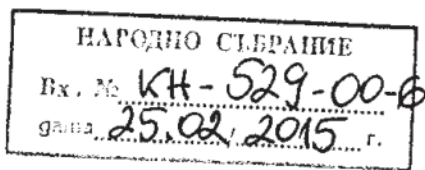
направления на научни изследвания. Ако възприемем ранжирането като степенуване на приоритети, то е приемливо. Но никъде в закона и в законопроекта тези направления не са развити, макар че има значителна специфичност във всяка една от тях. Особено потребно е това да стане по първото направление „създаване на нови научни знания”. Фундаменталните изследвания досега бяха силно подценени и недофинансирани.

Категорично не можем да се съгласим с твърдението на вносителите, че фонд „Научни изследвания” е „единственият методически и финансов инструмент на държавата за организиране и провеждане на научноизследователска дейност”. Сега фондът е натоварен с прекалено много задачи, редица от които могат и е редно да се осъществяват и по други пътища. Замяната на „Изпълнителен съвет” с „Управителен съвет” не решава многобройните проблеми на Фонда и не създава условия за предотвратяване на грубите нарушения в неговата дейност през последните години. Не бива да се забравя, че основната причина за тях са пропуските в нормативната база и липсата на необходимата етика и морал в управлението на фонда.

Законът за насърчаване на научните изследвания е много важен документ и към изменения и допълнения в него е желателно да се пристъпи след подробен и обективен анализ на неговото досегашно приложение и намиране на нови нормативни решения, които биха осигурили много по-ефективното му действие.

С уважение,

Акад. Д. Дамянов,
председател на СУБ

ДО
Г-ЖА МИЛЕНА ДАМЯНОВА,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ПО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА КЪМ
43-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

УВАЖАЕМА Г-ЖО ДАМЯНОВА,

Във връзка с Ваше писмо изх. № KH-553-09-21 от 10.02.2015 г., в срок представяме на вниманието на Комисията, председателствана от Вас, становището на Национален браншов синдикат „Висше образование и наука” – КНСБ по внесенят на 23.01.2015 г. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за насърчаване на научните изследвания. Като цяло подкрепяме внесенят законопроект и по същество изразяваме следното становище:

В предложеното в § 3 на законопроекта изменение на чл. 2, ал. 1 ЗНИИ, в т. 4 да се добавят и „природни ресурси” след „човешки ресурси”. Мотивите за това предложение са, че с това допълнение ще се постигне търсената законодателна всеобхватност на научните направления.

Подкрепяме предложеното в § 7 изменение и допълнение на чл. 10 ЗНИИ, като подкрепяме въвеждането на ограничение за лица, заемащи определени длъжности да са членове на Съвета, но към допълнението считаме, че следва да се добавят и директорите на научни институти на Българска академия на науките и Селскостопанска академия и техните заместници.

Предложеното в §10 изменение провокира някои въпроси. Коя ще бъде насрещната страна в правоотношението на председателя. Логично е правоотношението да е трудово, а основанието за неговото възникване да е проведенният избор. Това правоотношение следва да възникне между съответното лице и Фонд „Научни изследвания”. По отношение на възнаграждението считаме, че следва да се конкретизира неговият размер годишен ли е или се дължи за проведено заседание.

Изменението, което се предлага в § 18, целящо въвеждане на възраст в легалните дефиниции за „млад учен” и „постдокторант” считаме за дискриминационно. По наше мнение е достатъчно ограничението, въведено с определения времеви период от придобиването на съответната степен – образователно и/или научна. Въвеждането на възрастово ограничение в нормативен акт трябва да бъде много ясно аргументирано и да цели постигането на определен законосъобразен резултат. Не откриваме в предложеният законопроект мотиви за изменението, нито какво се цели с него.

Считаме, че е подходящо да се предвиди и изменение, което да установи, че навсякъде в закона думите „министърът на образованието, младежта и науката“, „министъра на образованието, младежта и науката“ и „Министерство на образованието, младежта и науката“ се заменят съответно с „министърът на образованието и науката“, „министъра на образованието и науката“ и "Министерство на образованието и науката".

Надяваме се отразеното в настоящото становище да бъде възприето, като сме в готовност за допълнително становище в хода на законодателната процедура.

С уважение,

Доц. д-р инж. Лиляна Вълчева
Председател на НБС „ВОН“ - КНСБ